

סוגיות בדף היומי

חולין נ"ז: "רבי שמעון בן חלפתא עסקן בדברים היה"

שהרי יש לו הוראה משלמה המלך עצמו – לך אל נמלה ראה דרכיה, משא"כ שם רבי יוחנן לא נתן רשות לבדוק אחריו בזה יש לגלוג בדברי חכמים. יש להעיר על התשובה שהדברים לכאורה לא מסתדרים עם סיום דברי גמרתנו, שהרי למעשה הגמ' דחתה את בדיקתו של רבי שמעון בן חלפתא והגיעה למסקנה שיש לסמוך על הימנותא דשלמה א"כ סביר להניח שכאשר שלמה אמר לך אל נמלה עצל וראה דרכיה וחכם, לא היתה כוונתו צא ובדוק אחרי, אלא במובן ההבנתי, ראה כיצד הנמלה מתנהגת ולמד מדרכיה, אבל אין כוונת שלמה לומר שיש לבדוק אחריו אם דבריו מהימנים, אולי היתה זו רק הסל"ד של רבי שמעון בן חלפתא, ולמסקנה באמת אין גם כאן רשות לבדוק את אמינות הדברים.

האדמו"ר בעל האמרי אמת מגור, משתמש בתשובתו של המהר"ם שיף ליישב קושיית העולם. הגמ' במס' גיטין ובמס' תמורה טו: מביאה את ההלכה שכל פסוק שלא פסקו משה אנו לא פסקינו, התורה ניתנה פסוקים פסוקים ואל לנו לצטט חלקו של פסוק, תמיד כאשר הפסוק נאמר, יש קפידא שהפסוק יאמר במלואו ולא בחלקו. העולם שואל על ההלכה הזו מכמה וכמה הנהגות שנהגו בעמ"י למרות שההנהגה הזו לכאורה סותרת להלכה, אנו יודעים שבליטות השבת מקובל בהרבה קהילות שהאב מברך את הילדים בברכת "שימך אלקים כאפרים וכמנשה" אבל ישימך אלקים כאפרים וכמנשה הר"ז חלקו של פסוק בבראשית מח פס' כ' נאמר "ויברכך ביום ההוא לאמור בך יברך ישראל לאמור ישימך אלקים כאפרים וכמנשה", זהו הפסוק במלואו, כיצד קוטעים את הפסוק ומצטטים רק את חלקו "ישימך אלקים כאפרים וכמנשה", שאלה דומה מקשים על דברי ההגדה של פסח, שם אנו מתחילים ואומרים "ארמי אובד אבי וירד מצרימה" שוב הר"ז ציטוט חלקי של פסוק. בפסוק נא "וענית ואמרת לפני ה' אלקיך ארמי אובד אבי", חסר לנו הקטע הראשון בפסוק. אומר האמרי אמת מגור שבכל המקומות האלו יש הוראה מפורשת בפסוק שניתן לפתוח את הפסוק גם מן הקטע הזה, שהרי נא' בפסוק "בך יברך ישראל לאמר" כך גם לגבי ההגדה. הפסוק אומר וענית ואמרת לפני ה' אלוך, החל מהמילה הזו: ארמי אובד אבי, וכאשר הפסוק עצמו מורה להיתר שוב אין מקום להחמיר בציטוט חלקי. [האדמו"ר מטאלנא שליט"א]

הגמ' מבארת את פשר התואר "עסקן בדברים". "אמר רבי משרשיא דכתיב לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם אשר אין לה קצין שוטר ומושל תכין בקיץ לחמה". רבי שמעון בן חלפתא אמר לעצמו שילך ויבדוק את מה שנא' בפסוק שלנמלה אין קצין שוטר ומושל, אלך ואראה אם אמנם אין לעם הנמלים מלך. הגמ' מספרת איך נעשתה הבדיקה, והגמ' דוחה את ראייתו משלש סיבות. תוס' בד"ה "אייזיל ואחזי" שוא' לכאורה על דברי גמרתנו קוש' עצומה "אע"ג שכה"ג חשוב בהמוכר את הספינה מלגלג גבי ההוא תלמיד דאמר לרבי יוחנן לא ראית לא האמנת? כוונת התוס' לדברי הגמ' במס' ב"ב עה. כך נא' שם: "יתב רבי יוחנן וקא דריש, עתיד הקב"ה להביא אבנים טובות ומרגליות [יהלומים] שהם 30 על 30 וחוקק בהן 10 על 20 ומעמידן בשערי ירושלים". לגלג עליו אותו תלמיד, כיום לא ניתן למצוא אבן טובה או מרגלית בגודל של ביצת הצלצל, כלום יתכן שתהיינה אבנים טובות ומרגליות בגודל של 30 על 30 אמה, לאחר תקופה הפליגה ספינתו של אותו תלמיד, ראה מלאכי השרת מנסרים אבנים טובות ומרגליות בגודל 30/30, וחוקק בהם 10 ברום 20, שאל את מלאכי השרת למי מיועדות אבנים אלו, אמרו לו עתיד הקב"ה להעמידם בשערי ירושלים. כאשר הוא הגיע ליבשה מיהר אל רבי יוחנן ואמר לו המשך בדרשותיך לך נאה לדרוש כאשר אמרת כן ראיתי. נענה לו רבי יוחנן אלמלא ראית לא האמנת? מלגלג על דברי חכמים אתה נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות. שואלים התוס' אם במס' ב"ב מתבאר שכאשר אחד מהחכמים אומר משהו ובודקים אחריו יש בזה גדר של לגלוג על דברי חכמים, כיצד יכל רבי שמעון בן חלפתא לבדוק מהמנותם של דברי שלמה המלך, הרי יש בזה משום לגלוג, תוס' עונים "שאני הכא שבא לברר הדבר ולהודיע איך ידע שלמה". דברי תוס' צריכים ביאור. **בחדושי המהר"ם שיף** כאן, יש תשובה אחרת לשאלת התוס': "שמעתי מהרב רבי יוסף סגל ז"ל דשלמה אמר לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם, אמר איזיל אחזי וק"ל. הרי שלמה המלך, טוען מהר"י סגל, אומר בעצמו בתחילת הפסוק "לך אל נמלה עצל", הוא שולח את האדם אל הנמלה "ראה דרכיה", יש להתבונן באורחות חייה "וחכם" - ולהחכים, במקרה כזה כאשר שלמה המלך מורה בעצמו לבדוק את דבריו, אין חליה לגלוג במה שרבי שמעון בן חלפתא אמר לעצמו איזיל אחזי,

חולין נ"ו: "הוא עשך ויכננך" מלמד שברא הקב"ה כוונת באדם שאם נהפך אחד מהם אינו יכול לחיות

...ולכאורה רואים אנו שיש רופאים אשר לא נמצא כן באומתנו, ואיה איפוא ממנו יתד וגו'? אמנם באמת כי לא רופא ביעקב, ואינם צריכים לרופא כלל, רק כשיש ח"ו חולי אצל אחד, הולך לגדול הדור ומתפלל עליו, כאמרם ז"ל [ב"ב קטז]. מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם וכו'...

והצדיק יפעל בתפילתו מה שאין כוח לרופאים. וזה אומר והסירותי מחלה על ידי מי – גמר אומר מקרבך, היינו ע"י 'מקרבך' דייקא, ממנו יתד ממנו פינה ובקרבך יהיה נמצא מי שירפאוך היינו צדיקי הדור. [מתוך 'אוהב ישראל' לר"י מאפטא – לקוטים חדשים, משפטים]

חולין נ"ח: "כל יתר כנטול דמי"

את הבהמה טרפה אז זה נחשב טרפה, כגון אם נמצא ליד צומת הגידים או ליד בוקא דאטמא, ובהכרח שאם נעקור את הרגל המיותרת יהיה נשמט הבוקא דאטמא של השני, לכן אם גבלה בצומת הגידים ויחתוך אותו יטריף, אבל אם יכול לחתוך את האבר המיותר בלי לקלקל את האבר השני יהיה כשר. הר"ן מפרש שלפי רש"י אם יהיו לבהמה שני כבדים זה טרפה כי מתחשבים כאילו שאין לה אף כבד, מפני שכל יתר כנטול דמי וכשחש כבד הבהמה טרפה, אבל אם יהיו לבהמה שני טחולים, ואז מתחשבים שאין לה אף אחד, ולמדנו ניטל הטחול כשר. ואילו לפי הרמב"ן כאשר יש לבהמה שני טחולים והם מחוברים ביניהם אם יטלו אחד יהיה חור בטחול השני והבהמה תהיה טרפה, ואילו לפי הרשב"א שמתחשבים לנטילת הטחול המיותר בלי לחתוך את מקומו, אז לא יהיה חור בטחול השני ולכן הבהמה כשרה. יוצא שבשני טחולים לפי רש"י והרשב"א הבהמה כשרה, ולפי הרמב"ן טרפה.

בהמה שחסר לה רגל זה טרפה מצד עצמו, ואם יש לבהמה רגל נוספת ישנם ג. שיטות בראשונים: א. רש"י סובר שמתחשבים ברגל האחורית השלישית כאילו שחסרה לה רגל אחת ואם ישנם שלש רגלים אז לא רק שרואים שאין כאן שלשה אלא שנחשב שיש רק אחת, מפני שכנגד הרגל המיותרת אנו מחסירים משתי הרגלים רגל אחת, ונשארה רגל אחת, וזה שמוטת ירך שהיא טרפה. ב. לדעת הרמב"ן כל יתר כנטול דמי, פרוש שאותו אבר מיותר מתייחסים כאילו כבר חתכנו אותו ולקחנו אותו יחד עם מקומו של האבר, ואם ע"י פעולה כזאת היתה הבהמה נטרפת אז היא טרפה. וכאשר האבר המיותר נמצא במקום שמטריף, כגון בבוקא דאטמא, או צומת הגידים, אז רואים כאילו נחתכה הרגל המיותרת עם הבוקא דאטמא או עם צומת הגידים וזה טרפה. ג. לדעת הרשב"א – מתחשבים ומתייחסים לרגל המיותרת כאילו היא כבר נחתך, בלי לחתוך את מקומו, ואם היינו חותכים את האבר המיותר הוא היה עושה